

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

ΨΗΦΟΣ ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Ἀπορῶ πῶς βρίσκονται ἄνθρωποι, πού συζητοῦν ἀκόμα, σχετικά μέ τὸ νομοσχέδιο τοῦ κ. Μπασιά, ἂν πρέπει νά δοθῇ ψήφος στίς γυναῖκες. Εἶναι σά νά συζητοῦμε ἂν πρέπει νά τρῶνε οἱ γυναῖκες ψωμί ἢ ἂν πρέπει νά τρῶνε πίτουρα. Ὁ ψήφος, ἀπὸ τὸν καιρὸ, πού ζῶ τὴ συνταγματικὴ τῆς ζωῇ ἡ Ἑλλάδα, εἶναι τὸ ψωμί — ὁ ἄρτος ὁ ἐποῦσιος — τῶν Ἑλλήνων. Ὁ σφῶς κ' ὁ ἀγράμματος, ὁ πλούσιος καὶ ὁ φτωχός, ὁ τίμιος κ' ὁ λωποδύτης, χαίρονται τὸ προνόμιο αὐτὸ χωρὶς ἐξαίρεση. Καὶ μόνο οἱ γυναῖκες δὲν τὸ χάρηκαν ποτέ. Γιατί; Μυστήριο! Κι ἂν παραδεχτοῦμε ἀκόμα, ὥς ἡ γυναῖκα εἶναι γενικὰ κατώτερο πλάσμα ἀπ' τὸν ἄνδρα, μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, πού ψηφίζουν ὑπάρχουν τόσες διαφορὲς ψυχικῆς καὶ διανοητικῆς ἀξίας, ὥστε δὲν ὑπάρχουν ὄχι πιά μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ πιθήκων. Καὶ ὅμως ψηφίζει ἕνας ἄνδρας, μέ διανοητικὴ πιθίκον, μόνο καὶ μόνο γιατί εἶναι ἄνδρας, καὶ δὲ ψηφίζει μιὰ γυναῖκα, πού εἶναι ἄνθρωπος ἐπιτέλους, μόνο καὶ μόνο γιατί εἶναι γυναῖκα.

Ἄν ὑπῆρχαν προσόντα, νά δίνουν τὸ δικαίωμα τοῦ ψήφου, πού πάλι θά ἦσαν πολὺ δυσκολοπροσδιόριστα, ἴσως θά μπορούσε νά δικαιολογηθῇ κάποια συζήτηση. Ἀλλὰ κ' ἐν αὐτῇ ἀκόμη τὴν περίστασι, ἡ διάκριση θά ἔπρεπε νά γίνῃ ὄχι μεταξὺ φίλων, ἀλλὰ μεταξὺ ἀνθρώπων, ἀδιάφορο σὲ ποῖο φύλο ἀνήκουν, τὸ νά μένουν ἀποκλεισμένες ὅμως οἱ γυναῖκες ἀπ' τὸ δικαίωμα νά ἔχουν γνώμη γιὰ τὰ δημόσια πράγματα, μιὰ φορὰ πού τὸ δικαίωμα αὐτὸ τὸ ἔχει ὁ κάθε πατριάρχης κ', ὁ κάθε λωποδύτης, μού φαίνεται πῶς δὲν εἶναι πιά ἀδικία, ἀλλὰ κονταμάρα κ' ἐξωφρενισμός.

—Πρέπει νά συλλογιστῇτε ὅμως, κύριε, μοῦλεγε τίς προάλλες κάποιος ἀπάνω στὴ συζήτηση, ὅτι οἱ περισσότερες γυναῖκες στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἀγράμματες. Ἄν εἶναι μάλιστα στὰ χωριά, δὲ θά βροῦνε οὔτε ἓνα 5)00 γραμματισμένες γυναῖκες.

Καὶ ὁ κύριος αὐτὸς ἦταν φεμινιστής. Περίμενε ὅμως νά διαδοθῇ πρῶτα τὰ γράμματα στὸ γυναικεῖο κόσμον καὶ ὕστερα δὲ θά εἶχε, ὅπως ἔλεγε, καμμιᾶν ἀντίρρηση. Τὴν ἰδέαν κ' αὐτὴν ἀλήθεια! Βρίσκονται ἀκόμη ἄνθρωποι, πού νομίζουν πῶς τὰ γράμματα ὑποροῦν νά κάνουν ἓναν ἡλίθιο ἔξυπνο, ἓναν ἀνήθικο ἡθικό ἢ ἓναν ἄτιμο τίμιον. Καὶ ὅμως λίγη προσοχὴ χρειάζεται γιὰ νά δεβαιωθῇ κανένας, ὅτι ἡ ἀναλογία τῶν ἡλίθιων ἢ τῶν ἀνήθικων δὲν εἶναι μεγαλύτερη μεταξὺ τῶν ἀγράμματων, παρὰ ὅσο εἶναι μεταξὺ τῶν γραμματισμένων. Βρίσκονται σὸν κόσμον καὶ στὴν Ἑλλάδα δικηγόροι, γιατροί, ἐπιστήμονες, κάθε λογῆς; καθηγηταί, πολιτευόμενοι, δημοσιογράφοι, πού δὲ θά τοὺς ἀλλάξαι ὅλους μαζί στὸ ζήτημα τοῦ μυαλοῦ ἢ τῆς ἡθικῆς μέ ἓνα χωριάτη, πλούσιον προικισμένον ἀπ' τὴ Φύσιν. Ἐκτὸς ἂν τὰ γράμματα τὰ θεωροῦμε ἀπαραίτητα, ὥς ἐκλογικὸ προνόμιον, γιὰ νά διαβάξῃ ὁ πολίτης τίς ἐφημερίδες καὶ φωτίζεται. Αὐτὸ δὲ εἶναι πού εἶναι! Νά περιμένῃ νά φωτισθῇ κανένας ἀπὸ με-

ρικῆς ἐφημερίδες, πρῶτος αὐτοὶ πού τίς γράφουν θάπρεπε νά εἶναι στερημένοι ἀπ' τὸ δικαίωμα τοῦ ψήφου, γιὰ λόγους εὐπρεπείας πνευματικῆς καὶ λόγους ἡθικῆς ἀκόμα!

Καὶ ὅμως συλλογίζαστε ἀκόμα καὶ συζητοῦμε ἂν πρέπει νά λάβουν τὸ δικαίωμα τοῦ ψήφου οἱ γυναῖκες σ' ἓνα τόπον, πού οἱ γυναῖκες, σὲ μιὰ καταπληκτικὴ ἀνάλογίαν, εἶναι ἀνώτερες ἀπ' τοὺς ἄνδρες τοὺς καὶ τοὺς ἀδελφούς τοὺς. Ἐγὼ τουλάχιστον, ἂν κρεμόταν ἀπὸ μένα, δὲ θά δίσταζα οὔτε στιγμή νά δώσω τὸ περίφημον αὐτὸ δικαίωμα στίς γυναῖκες. Οἱ γυναῖκες καὶ ὅταν δὲν ἔχουν ἀκόμα τὰ στοιχεῖα νά κρίνουν—πόσοι ἄνδρες τὰ ἔχουν τάχα;—ἔχουν τὴν αἰσθητικὴν καλλιέργησιν σὲ βαθμὸν πολὺ μεγαλύτερον ἀπ' τοὺς ἄνδρες. Καὶ πολλὲς φορὲς κρίνουν καλύτερα καὶ στερεώτερον ἀπ' τοὺς ἄνδρες. Καὶ τὸ σπουδαιότερον ἔχουν μιὰ ἔμφυτη ἀπέχθεια πρὸς τὴν ἀνδρικήν ἡλιθιότητα, πού δὲν τὴν ἔχουμ' ἐμεῖς γιὰ τοὺς ὁμοφυλοῦς μας. Γι' αὐτὸ νομίζω, ὅτι ἡ ἰδέαν πού ἔχουν μερικοί, ὅτι μέ τὸ ν' ἀρχίζουν νά ψηφίζουν οἱ γυναῖκες, θά βγαίνουν βουλευτὲς ὄχι οἱ καλύτεροι ἄνδρες, ἀλλὰ οἱ ὠραιότεροι εἶναι μιὰ ἰδέαν πλανημένη. Οἱ μεγαλύτεροι κατακτητὲς τῶν γυναικῶν δὲ στάθηκαν ποτὲ οἱ ὠραιότεροι. Στάθηκαν οἱ προικισμένοι μέ τὰ ἀνώτερα δῶρα τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς. Κι' αὐτὸ εἶναι μεγάλη τιμὴ γιὰ τίς γυναῖκες.

Μόλα αὐτὰ δὲν τὸ κρύβω πῶς ἔχω κ' ἐγὼ ἓνα φόβον ἀπ' τίς γυναῖκες, ἀπάνω στὸ ζήτημα τοῦ ψήφου. Φοβόμαι μήπως ἀρχίσουν νά ἐπηρεάζεται ἀπ' τοὺς ἄνδρες. Κι' αὐτὸ θά εἶναι τὸ μόνον δυσσάρεστον στὴν περίστασιν αὐτήν.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ι. Ν. Γρυπάρης : «Σκαρβαῖοι καὶ Τερρακόντες». — **Κ. Χατζόπουλος :** «Ἀπλοὶ Τρόποι». — **Α. Καραβας :** «Στὴ λῶρα τῆς μοναξιάς». — **Κ. Τσαγγῆ :** «Περίπατοι στὴ χλόη».

Ι. Ν. Γρυπάρης : «Σκαρβαῖοι καὶ Τερρακόντες». — Ἐνα βιβλίου ἀργοπορημένο. Πολὺ ἀργοπορημένο. Ἄν ἔβγαυε τὸ βιβλίου αὐτὸ πρὸ δεκαπέντε εἰκοσι χρόνια, θάκανε ἄλλῃ ἐντύπωση ἀπὸ κείνην πού κάνει σήμερον. Ἡ σημασία τῶν σήμερον εἶναι, μπορεῖ κανεὶς νά πῇ, **ἱστορικὴ**. Θυμίζει. Καὶ τίποτα περισσότερο. Ἀπὸ τότε πού πρωταδημοσιεύτηκεν οἱ «Σκαρβαῖοι καὶ Τερρακόντες» ἴσαμε σήμερον ὁ νεοελληνικὸς στίχος ἔτρεξε πολὺ, παρατολί. Ἀπὸ τοὺς παλιούς μονάχα ἓνας Παλαμᾶς τὰ καταφέρει νά τὸν ἀκολουθᾷ στὸ δρόμον του, τόσο μάλιστα πού νά φαίνεται πῶς τοῦ εἶναι κ' ὁδηγός. Γιὰ τὸ Μαλακάση μπορεῖ νὰν τὸ πῇ κανεὶς ἀδισταχτὰ πῶς μένει πάντα νέος ποιητής. Οἱ ἄλλοι τότε βλέπουν—ὅσοι τὸ καταφέρουν κ' αὐτὸ—τὸ νεοελληνικὸν στίχον πού τρέχει, καλοκαθισμένοι στὸ γατάκι τους. «Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς κ' ὁ κ. Γρυπάρης. Ἡ ποιητικὴ του δὲ μᾶς συγκινεῖ σήμερον, ὁ στίχος του δὲ μᾶς ξαφνιάζει πιά. Μοιάζει ὁ κ. Γρυπάρης μέ τὸ φιλάργυρον ποῦκρυνε τὰ χροῖματά του στὴν κάσσα του χρόνια καὶ χρόνια κ' ὅταν ἀποφάσισεν νὰν τὰ βγάλει στὴν κυκλοφορίαν,

ζημιώθηκε σημαντικά, γιατί είχατε χάσει την αξία τους, σὰ νὰ εἰντουσαν ρούβλια ἢ Αὐστριακὰ φιορίνια.

— Κυκλοφόρησε αὐτὲς τὶς μέρες καινούρια ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Κωνσταντίνου Χατζοπούλου οἱ «Ἀπλοὶ Τρόποι». Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ νέου βιβλίου ἔχουνε πρωτοτυπῶναι στοὺς τόμους 1910—1914 τοῦ «Νουμᾶ». Ξεχωρίζουμε ἀπ' αὐτὰ τὸ «Ὡ φίλε», γραμμένο γιὰ τὸν ποιητὴ Λάμπερο Πορφύρα, τὸ «Θυμῶμαι πῶς» γραμμένο μετὰ συγκίνησιν, καὶ τὸ «Ἐνα παραμῦθον».

— «Στὴ λύρα τῆς μοναξιάς» ἐπιγράφεται νεοφανερωτὸ βιβλίο τοῦ ποιητῆ Ἀριστείδου Καράβα, μετὰ λυρικοὺς στίχους. χωρισμένους σὲ τρία μέρη, ἕνα ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴ λύπη, ἄλλο ἀπὸ τὸν ἔρωτα καὶ τρίτο ἐλεγειακό. Ὁ νέος ποιητὴς ἔχει ἁρμονικὸν στίχο, μὰ ἡ πνοὴ τοῦ τραγουδιοῦ του τριγυρίζει στοὺς ἀφροὺς. δὲ φτάνει ὡς τὸ βάθος τῆς καρδιάς καὶ τῆς τέχνης.

— Τρία πεζὰ τραγούδια τυπωμένα σ' ἕνα βιβλιαράκι : «Περὶπατοὶ στὴ γλῶσση» τοῦ κ. Κ. Τσαγοῦ, μετὰ ὕψος πρωτοτύπου, πὺν δείχνει ἰδιαίτερη ποιητικὴ ἀντίληψιν τοῦ ψυχικοῦ πέπλου πὺν ζωνογραφίζει.

COSTES PALAMAS

LIFE IMMOVABLE (1)

(ΑΣΑΛΕΥΤΗ ΖΩΗ)

Μετάφραση Ἀριστείδου Ε. Φουτρίδου

Ἐνας παλιὸς μου καθηγητὴς, δυνατὸς στὴ σκέψιν καὶ στὸ αἶσθημα, μᾶς ἔλεγε κάποτε πῶς χρειάζεται πολλὸν χρόνον προπαρασκευὴν γιὰ νὰ θαυμάσῃ κανεὶς μιὰ δύσση. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ξαναπῇ τὸ ἴδιον γιὰ κείνον πὺν θὰ δοκίμαζε νὰ νοιώσῃ τὸν Παλαμᾶ καὶ ἄκόμα νὰ κάμῃ νὰ τὸν νοιώσουν ἕτεροι στὴ γλῶσσα τους. Ὁ κ. Φουτρίδης ἔχει ὅλα τὰ ἐφόδια νὰ καταπιαστῇ στὴ δουλειὰ πὺν δοκίμασε: Τελειόφοιτος τοῦ Πανεπιστημίου ἔδω, συνέχισε τὶς σπουδὰς του στὴν Ἀμερικὴ, ὅπου διορίστηκε βοηθὸς καθηγητῆς τῶν κλασσικῶν σπουδῶν σ' ἕνα ἀπὸ τὰ τρία μεγαλεῖτερα Πανεπιστήμια τῆς Ἀμερικῆς, στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Harvard.

Τὰ ἐγγλέζικα του εἶναι, ἄρτια, τόσο ἄρτια πὺν τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ γράφῃ στὴ γλῶσσα αὐτὴ ἕνα τόμο ἀπὸ ποιήματά του «Φῶτα τὴν αὐγὴν». Κάτι περισσότερο ἀπὸ ὅλα αὐτά: Ὁ κ. Φουτρίδης ἄρχισε διώχτης τοῦ Παλαμᾶ γιὰ νὰ ἐξελεχθῇ σὲ θαυμαστή του, ὅχι ὅμως πρὶν τὸν δάλλῃ κάτου καὶ τὸν ἀνατομήσῃ μετὰ τὴν ἐπιμονὴν ἐνὸς ἐπιστήμονα καὶ τὴν πίστην ἐνὸς ἱεροφάντη. Ὁ τόμος πὺν δημοσίευσε περιλαβαίνει εἰσαγωγὴν στὸ Ἔργον τοῦ Παλαμᾶ. (σελ. 1—51), ἰδιαίτερον κριτικὸν σημεῖωμα γιὰ τὴν «Ἀσάλευτη Ζωή», (σελ. 53—70) καὶ ἀπὸ τὴν «Ἀσάλευτη Ζωή» τὸ πρῶτον μισὸ μέρος τῆς.

Ἡ εἰσαγωγὴ ἀρχίζει μετὰ τὴν ἀφήγησιν πὺν βλέπει κανεὶς (2) μεταφρασμένη παρακάτω καὶ ἀκολουθεῖ γενικὴ ἀνασκόπησιν τοῦ ἔργου τοῦ ποιητῆ, γραμμένη μετὰ σαφήνεια καὶ ἀπλότητα πὺν μπορεῖ νὰ περιμένῃ κανεὶς μονάχα ἀπὸ κείνους πὺν κατέχουν τέλεια τὸ θέμα τους.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ γιὰ τὴν «Ἀσάλευτη Ζωή» λέγει

(1) Harvard University Press, Cambridge Mass U. S. Α. Δολλ. 2.

(2) Σ. τ. Νουμᾶ. Τὴν περίληψιν τῆς «Εἰσαγωγῆς» θὰ τὴν τυπώσουμε σὲ ἄλλο φύλλον.

πῶς μετὰ τὸ ἔργον τοῦ αὐτοῦ ἡ ποιητικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Παλαμᾶ φτάνει στὴν πὺν δυνατὴ ἐκδήλωσιν τῆς, θγαίνει ἔξω ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν ὁρίζοντα καὶ κρούει τὶς χορδὰς τῆς παγκόσμιας ψυχῆς στὸ ἴδιον βαθμὸ πὺν ἡ Πάτρα, τὸ Μεσολόγγι καὶ ἡ Ἀθήνα στὰ ποιήματά του μεγαλύνονται καὶ ἐξομοιώνονται μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ Ἑλλάδα μετὰ τὸν ἄλλον Κόσμον καὶ ἐξακολουθεῖ: «ἢ προσεκτικὴ μελέτη τῶν ποιημάτων αὐτῶν δίνει τὸ κλειδί γιὰ τὴν κατανόησιν ὅλων τῶν ἄλλων ἔργων τοῦ ποιητῆ γιὰ τὰ ὅποια τὰ ποιήματα αὐτὰ ἀποτελοῦν πιστὸν πρελούδιον». Εἶναι ὅμως «ἢ Ἀσάλευτη Ζωή» ἀρκετὴ γιὰ τὴν τέλεια κατανόησιν τοῦ Παλαμᾶ πὺν καὶ στὸ πὺν συστηματικὸν μελετητὴν τους ἀφίνει κενὰ ἢ σκοτεινὰ σημεῖα, γιὰ τὰ ὅποια ἔχει τόσο πολὺν κατακριθεῖ, καὶ τῶν ὁποίων τὸ ξεδιάλωμα προϋποθέτει ὀρισμένον φόντον πὺν μονάχα ὁ ἴδιος ὁ Παλαμᾶς ἢ οἱ πολὺν intimates του μπορεῖ νὰ μᾶς δώσουν ;

Ἔτσι μετὰ τὴν μετάφρασίν του τῆς «Ἀσάλευτης Ζωῆς» ὁ κ. Φουτρίδης φαίνεται πῶς ζητάει νὰ ἐτοιμάσῃ τοὺς ἕξινους θαυμαστὰς τοῦ νέου Παγκόσμιου Ποιητῆ ὅπως τὸν ὀνομάζει, γιὰ τὴν μελέτη καὶ κατανόησιν τῶν ἄλλων ἔργων του. Τὴν εὐτύχημα θάτανε ἂν συνέχισε ὁ κ. Φ. τὸ ἔργον πὺν καταπιάστηκε μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν!

Ἡ μετάφρασις μπορεῖ νὰ ὀνομαστῇ κυριολεκτικὴ. Συγκρὸν τὰς τὴν μετὰ τὸν πρωτότυπον, βρίσκει κανεὶς, βέβαια, λέξεις καὶ φράσεις πὺν στὴν πρώτη ματιὰ καὶ μετὰ τὴν πρώτην ἐντύπωσιν φαίνονται νάχουν διαφορετικὰ ἔννοιαν: συχνὰ κοντοστάθηκα γιὰ νὰ βρῶ τὴν ἰσοδύναμιν ἢ τὴν πὺν κοντινὴν ἐγγλέζικην λέξιν ἢ φράσιν. ὅμως δὲν μπόρεσα, καὶ στὸ τέλος ἔμεινα μετὰ τὴν ἐντύπωσιν, πῶς ὁ μεταφραστὴς ἔκαμε τὴν καλύτερην ἐκλογὴν. Ἄλλες πάλι φορὲς, ἐνῶ ἡ κυριολεξία ἦταν ὅλως διόλου δυνατὴ καὶ ταιριασμένη μετὰ τὸν στίχο, ὅμως τὴν ἀποφεύγει γιὰ νὰ μὴ χαλάσῃ τὴν μουσικὴν τοῦ στίχου. Τῆς λευτεριᾶς, πὺν ἐπιτρέπει στὴν ἑαυτοῦ, κάμνει χρῆσιν μετὰ διακρίσιν καὶ σεβασμὸν στὸ κείμενον, γιὰ τὴν πὺν δὲ βλέπεται τὸ νόημα τοῦ πρωτοτύπου.

Πρέπει νὰ συγχαροῦμε καὶ νὰ εὐχαριστήσουμε τὸν κ. Φουτρίδην γιὰ τὴν ἔργον αὐτὴ καὶ νὰ εὐχηθῶμε πῶς, μπαίνοντας στὸ Πανεπιστήμιόν μας, τοῦ ὁποῦ διορίστηκε καθηγητῆς, καὶ ὄντως πὺν κοινῶς στὸ ἀγαπημένον θῆμα, θὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς λύσῃ τὸ μυστήριον πὺν κάμνει γιὰ μερικὸν συχνὰ τόσο σκοτεινὸν τὸ μεγάλο Ποιητὴ.

ΔΑΝΑΟΣ

ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

— Ἡ ἐκδοσις τοῦ ζωγράφου Ν. Λύτρα. — Στὴ σάλαν τῆς εταιρίας τῆς ρεκλάμας «Ζεὸν», ἀνοίξε τὶς τελευταῖες μέρες ἐκδοσὴν μετὰ 44 πίνακες τοῦ ζωγράφου κ. Ν. Λύτρα. Ὁ τεχνίτης αὐτὸς δείχνει πάντα ἰδιαίτερη φυσιογνωμίαν καὶ μαστοριά, καὶ τὸ ταλέντον του πολυποικίλον, εἶναι μαζί καὶ δυνατὸν, τόσο σὰ ζωγραφίζει τοπεῖα, ὅσο καὶ σὰ δημιουργεῖ προσωπογραφίας. Στὴν τέχνην του διακρίνουμε ἀρχιτεκτονικὴν πλῆριν καὶ μαζί αἰσθησιν βαθιὰ πὺν πηγάζει ἀπὸ μελέτην μετὰ προσοχὴν, πρὶν πιάσῃ τὸ πινέλον στὸ χέρι. Ἀν ἔλεγε καὶ κάποια ἔκφρασις, κάποια ἐμπνευσιν πὺν τοῦ λείπει, θὰ εἴτανε γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐξαιρετικὸς ζωγράφος. Ἡ «Κεφαλὴ νεάνιδος» μπορεῖ νὰ χαιρετιστῇ σὰν ἀριστοῦργημα ἐκφραστικῆς ἀπόδοσης, μὲ ὅλην τὴν ἀντιπάθειαν πὺν μᾶς γεννᾷ ἢ ἐπιγραφὴν τοῦ πίνακα, δοσμένην στὴν καθαρεύουσαν.

Παρατήρησα χίλιες φορὲς πῶς ὄξω ἀπὸ τὴν Ἰδέαν, τίποτα στὸν κόσμον δὲ νικᾷ.

Ψυχὰ ρησ

ΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΤΡΙΑ ΚΟΜΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΥΡΤΕΛΙΝ.
ΤΑ ΜΟΝΟΠΡΑΧΤΑ ΤΟΥ ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ

Τὰ κομμάτια τῶν παρουσίαις προχέτεις τὸ θέατρο τοῦ Ὁδείου δὲν ἔχουν βέβαια ἰδιαίτη φιλολογικὴ ἀξία, δὲν εἶναι καθόλου βαθιὰ ἢ ἐμπνευμένα, εἶναι ἀκόμα καὶ τὸ δίπραχτο «Μπουρμουρός» μᾶλλον *Le vers de rideau* παρὰ ἔργα, ἀλλ' εἶναι ὁμορφα, σὺν εἶδος τους πολλὰ καλλιτεχνικά, ἔχουν διάλογο ζωηρό, πολλὸ πνεῦμα, ἡ ψυχολογία τους ἂν καὶ δὲ θυθίζεται σὺν εὐωτέρᾳ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, ἂν καὶ δὲν εἶναι σιγῇ περιπλοκή, εἶναι σωστή, παρατηρεῖ ἐξαιρετικὰ λεπτά, καὶ δύνουν μὴ συγκίνηση ποτὲ τραγική, ποὺ θὰ μπορούσε μόνον νὰ δακρύσει ἀνάλαφρα ἀλλὰ προτιμᾷ νὰ χαμογελά, μὴ συγκίνηση ἄβασθῃ μὰ ἀληθινῇ. Εἶναι ἀληθινὰ, ἔξυπνα, εὐγενικὰ καὶ εὐκόλα. Πολλὰ γαλλικά. Καὶ τὸ θέατρο τοῦ Ὁδείου ποὺ ἀπὸ καιρὸ ὑπόσχονταν πὺς ἕμα θ' ἀποφάσκει νὰ διαλέξει μὲ κάποια σκέψη τὰ κομμάτια του, (κομμάτια ποὺ νὰ μὴν ὑπερβαίνουν τὴ δύναμίν του καὶ σύγχονα ὁποιοδήποτε «φιλολογικόν») θὰ μπορούσε νὰ δώσει καλὰ παραστάσεις, κατόρθωσε σὺν τὰς τρία κομμάτια τοῦ Κουρτελίν νὰ παρουσιάσει ἕνα σύνολο ἁρμονικόν, μελετημένον, σύμφωνον μὲ τὸ πνεῦμα τῶν κομματιῶν, ποὺ ἔδειχνε ἐπιμέλεια καὶ ἀκριβεία καὶ σὲ κάθε λεπτομέρεια. σχεδὸν (τὶ καὶ νὰ διαφύγαν) δυὸ τρία χτυπητὰ καὶ εὐκολοδιόρθωτα λάθη, τὶ καὶ καὶ ἡ γλῶσσα, μετὰ, χωρὶς μουσική, χωρὶς ψυχὴ, νὰ ἔδειχνε τέτοια ἑλλειψή φροντίδας, τέτοια ἀδιαφορία. σὴν μεταφράσει.) Τὸ θέατρο τοῦ Ὁδείου ἔδωσε μὴ παράσταση εὐχάριστη, μὴ παράσταση θεάτρου ἐντελῶς σὺν ἀρχῆς του ἀκόμα, ἀλλὰ ποὺ ἀρχίζει νὰ γίνεταί ἀληθινὸν, μὴ παράσταση ποὺ οὐδὲ σκέφτηκε νὰ νὰ δώσει, μ' ὅλες τὶς πολλὰ φτωχότερες του ἀναλαμβάνει, μ' ὅλην τὴν ἰδιοφυΐαν καὶ τὸν πρωταγωνιστὴν καὶ πρωταγωνιστρίαν, ἂν ἐξαιρεθεῖ τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον, κανένα ἀπὸ τὰ ἄλλα μας θέατρα. Τὸ «σύνολον» εἶναι ἀνίσχυρον σὺν ἀθηναϊκὰ θέατρα. Καὶ γὰρ νὰ δημιουργηθῇ καὶ σὴν Ἑλλάδα πρέπει ὅλοι καὶ καθενας νὰ ἐργάζονται μὲ ἡρωικὴ ἀνταπόκριση μόνον γι' αὐτὸ, νὰ ἐργάζονται σὺν βάσει μιᾶς σιγῆς καὶ σιέρας ἐξέλεξης, κανέναν νὰ μὴ ἐπιζητεῖ τὴ σιγήν ἢ ἐπιτυχία.

Ἡ ἀσυνείδητος σὺν σίτῳ εἶναι ἡ εἰκόνα μιᾶς οἰκογενειακῆς σκηνῆς. Μὴ σάτυρα πολὺ λεπτὴ, χωρὶς κακία, χωρὶς πικρία, τοῦναντίον γραμμένη μὲ πολλὴ συμπάθεια, τῆς ἐπιπολαιότητος τῆς γυναικας, τῶν καριέταιων τῆς, τῶν θυμῶν τῆς, μὰ καὶ τῆς πονηρίας τῆς ἀφέλειας τῆς γοητείας τῆς, γὰρ εἶναι σάτυρα, καὶ τοῦ ἀντὶ ποὺ μ' ὅλην τὴν ἀπόφασίν του νὰ κυριαρχήσει πὰρ αὐτὸς, νὰ μὴν ἐντύσει πὰρ σὴν γυναῖκα, νὰ τὴν δαμάσει, σὺν τέλος ἀναγκάζεται νὰ ὑποκνύει, τὸν καταφέρνει ἐκείνη ὅπως θέλει, καὶ ἐντελῶς φουκὰ. Ὁ κ. Παπαχρήστου καὶ ἡ κ. Ζερβοῦ ἐπαιξαν λιτὰ, εὐγενικὰ, ἀληθινὰ, ὅμως μᾶλλον μόνον σὺν πάρα πολλὴ καλὴ ἐρασιτέχνης. Τοὺς ἔλειπε τὸ καὶ δημοσυγρικὸν τοῦ ἡθοιοῦ, ἡ ἀπόλυτη κυριαρχία τῆς σκηνῆς, ἡ ἐπιδημιολογία, εἰσχώρησαν μέσα σὺν πνεῦμα ἀλλ' ὅχι καὶ μέσα σὴν ψυχὴ τοῦ ὁλοῦ τους. Δὲν ἔχει ὅμως καὶ ὑπερβολικὴ σημασία. Ἐπαίξαν εὐχάριστα

καὶ γὰρ τὴν ὄρα ἀρκεῖ. Μὰ τὸ σκηνοθετικὸν ἐμφάνισε ἕνα ἀπὸ τὰ λίγα, εὐτυχῶς, ἀσυγχώρητα, ἀκριβῶς γιὰ τὶ εἶταν ἴσο καλὴ—λάθη τῆς προχέουσας παραστάσεως. Ἡ πολυτέλεια τοῦ μᾶλλον ὁμορφου γραφείου τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρου μὲ τὴν βαρετὰ ξυλείαν σὺν τοῖς τοῖχοις δὲν εἶταν σύμφωνη μὲ τὴν ἄλλη σωστὴ ἀπλοποίη, μὲ τὸ σίτη ποὺ περιγράφει τὸ ἔργο. Δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἐντελῶς φτωχικόν, ἀλλὰ πολὺ ἀπλό. Ὅλο τὸ κομμάτι πλέκεται γύρω ἀπὸ μιὰ διαφορά ἀπὸ 150 ορχ. Ἐκεῖνος γράφει σὺν εἰδητῇ κομμάτις ἀνοήτοις—στυρελίζονται καὶ οἱ ἐμπειροπλοῖς τῶν ἐφημερίδων—γὰρ νὰ γεμίσει μερικὰς γοητείας περιοριστέας καὶ νὰ κερδίσει ἔτσι λίγες δραχμῆς. Κ' εἶναι εἶναι μέρα π ρ ε ε ι νὰ μπαίνει φῶς ἀπὸ τὸ παράθυρον.

Τὸ «Μπουρμουρός» ἂν καὶ σιγῇ δὲ γίνεται δραματικόν, ἂν καὶ συγκρατεῖ τὴν συγκίνηση σὴν γεμάτη καλωσύνη εἰρωνία, εἶναι δράμα. Ψυχολογεῖ πολλὰ βαθύτερα ἂν ὅτι θέλει νὰ φαίνεται. Κρύβεται καὶ τραγικὰ καὶ γενικὰ ἀληθινὰ πίσω ἀπὸ τὴν τόσο ἀπλή, λίγο ἀστεία ἱστορίαν τοῦ Μπουρμουρός. Ὅλοι συνειδητὰ ἀπλώνουν, προσπαθοῦν τοῦλάχιστον ν' ἀπλώσουν—καὶ μόνον οἱ πολλὴ δυνατοί, οἱ λιγότερο αἰσθητικοὶ δὲν τὸ κατορθώνουν—ὅλοι συνειδητὰ ἀπλώνουν—ἕνα ἀδιαπέραστο πέπλο μπροστὰ σὴν Ἀλήθεια ὅταν ξέρωμε ὅτι θὰ πονέσει ἀνυπόφορα. Βέβαια οἱ περιοριστέοι δὲν μποροῦν νὰ τ' ἀπλώσουν σὺν τὸ Μπουρμουρός καὶ σὺν ἀλήθειαις τόσο ὁλοφάνερες πιά, μὰ τὶ σημαίνει; Ὁ Μπουρμουρός εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀτόλμητος καλός, εὐαίσθητος, εὐκολόπιστος, μὲ «Λογισμὸν» μεγάλῃ καρδίᾳ, ὁ ἀπλοῦς ὁ ἀφωτισμένος σὺν σιγῇ τῶν. Πηγαίνει κάθε μέρα σὺν καφετεῖο, πίνει τὴν μπύραν του, παίζει τὰ χαρτὰ του, τοῦ ἀρέσει νὰ διευθύνει τὸ παιγνίδι, καὶ κερδίζει γὰρ νὰ κερδίζει γιὰ τὸ τέλος αὐτὸς πάντοτε πληρώνει τὰ χρεῖματά ὅλων, τοὺς τραπέζοντες ὅλους, τοὺς δανείζει χρεῖματά χωρὶς νὰ σκέπτεται καὶ ὅτι θὰ τοῦ τὰ ἐπιστρέψουν ποτέ. Δὲν ἐμπορεύεται, μὰ καὶ δὲν τὸν μέλει ἂν τὸν κοροϊδεύουν ὅλοι. Δὲ θέλει, δὲ σκέπτεται ὅτι εἶναι δυνατὸ ν' ἀλλάξει τίποτε σὴν ζωὴν του. Ἐχει ὁρμητὸν χρεῖμα μὴ ἐρωμένην ποὺ τοῦ ἀρέσει καὶ περισσότερο τὴν σιγῇ, δὲ σκέπτεται καὶ ποτὲ μὴ ἄλλη καὶ τῆς ἔχει ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη. Κάποιος τοῦ λέει ὅτι τὸν ἀπατᾷ. —Γιὰ τὸ νὰ ἐνδιαφέρονται οἱ ἄνθρωποι σὺν ζωῇς τῶν ἄλλων;—Ἀναγκαστὴν μὴ περισσότερο σιγῇ λογίζεται τὴν φρενὴν μιᾶς τέτοιας τραγικῆς, τὴν φρενὴν τῆς μεταβολῆς ποὺ θὰ φέρει ἡ ἀναγκαστικὴ πιά ἐγκατάλειψη. Κ' εἶναι τυχαῖα—γιὰ τὸν σχεδὸν ἀμέσως τῆς εἶχε ζητήσει σιγῇ γὰρ τὴν ὑποψία του—ἀνακαλύπτει μέσα σὺν μεγάλῳ ἐρωτῇ τῆς ἐρωμένης του ὅπου τὸν εἶχε ἐγκαταστήσει γὰρ τὶς ὥρες ποὺ τὴν ἐπισκέφτονταν ὁ Μπουρμουρός—τὸν ἀναγκαστικὸν τῆς εἶναι εἰσιμιος νὰ παραδεχθῇ σχεδὸν χωρὶς σιγῇ τὴν πρώτη τῆς δικαιολογία καὶ νὰ τῆς ζητήσει πάλι σιγῇ. Ὁ κ. Κοντιγιάννης ἐπαίξε δημοσυρικὰ ὅπως πάντοτε τὸ ὁλο τοῦ Μπουρμουρός. Πρόσθεσε καὶ μὴ ἀκόμα ἐπιτυχία σὺν τῶς του ἄλλες, μὴ ἀκόμα ἐμπύκωση καὶ ἀναζωπύρωση ἐντελῶς φουκῇ, ἐντελῶς καὶ βαθιὰ ἀληθινῇ. Εἶναι ψυχολόγος καὶ ζωγράφος. Ἐννοεῖ καὶ αἰσθάνεται τοὺς πὺν διάφορους τύπους καὶ ξέρει νὰ τοὺς παρουσιάσει. Εἶναι χαρακτηριστὴς μὲ τὴν σιγῇ κομικῇ. Μόνον σὺν δεύτερο μὲ-

ρος, μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν παρανόησε—δυστυχῶς—λίγο τὸ Μπουρμουρός. Τὸν ἔδειξε κοντό. Κι' ὁ Μπουρμουρός δὲν εἶναι καθόλου κοντός, δὲν πεῖθεται ἀπὸ κοιταμάρα, τὰ ἀντιλαμβάνεται, τὰ ξέρει ὅλα, ἀλλὰ δὲ θέλει νὰ δεῖ τὴν ἀλήθεια, οἱ συνήθειές του εἶναι ὅλη ἡ ζωὴ του, δὲ μπορεῖ νὰ ζήσει χωρὶς αὐτὸς, καὶ πεῖθεται γιὰ τὸ θ' ἔλπει, κ' εἶναι ἀδύνατος.

Ἡ κ. Ζερβοῦ καλὴ, φυσικὴ, δὲν εἶχε καὶ πάλι ἀρετὴ ἐπιβλητότητα, ἀρετὴν ἀέρα, ἀρετὴν μεγαλείου στὴν πονηρίᾳ της, στὴ συναισθησὶν τῆς ὑπεροχῆς της. Ἐπαῖξε καλὰ, ἀλλὰ καὶ πάλι ἐρασιτεχνικὰ καὶ γιὰ πρώτη φορὰ δὲν εἶταν ὁμορφα ντυμένη. Τὸ φῶρμα τῆς Ἀδέλας πρέπει νὰ εἶναι πολὺ ἀπλό, τὸ φῶρμα μιᾶς γυναικὸς τῆς πολὺ μέτριας ἀσκητικῆς τάξης, ἀλλὰ γαλλίδας, κ' οἱ γαλλίδες εἶσι καὶ χωρὶς καμιά πολυτέλεια ἔχουν πάντοτε γούστο, παρακολουθοῦν τὴ μόδα. Τὸ φῶρμά της ἔπρεπε νὰ εἶταν τοῦλάχιστο κοντότερο.

Ὁ κ. Ροιτῆρης—Ἐρμάννος σαχλὸς καὶ ἀνούσιος ὅπως πάντοτε, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε καταλάβει πᾶς ὅτι οἱ jeunes premiers ἐπιβάλλεται νὰ ἔχουν τὸ λιγότερο κάποιο πάθος, κάποιο γόητρο, καὶ ὅτι γοητευτικοὶ δὲν εἶναι οἱ ἄντρες—τονναντίον—ποὺ ἐπιδείκνουν μόνο, καὶ τίποτε ἄλλο, ὅτι πιστεύουν τὸν ἑαυτὸ τους ὥραϊο. Ἀκόμα περισσότερο ὅταν συνεισται καὶ ἡ τέτοια τους ἀντίληψη.

Ὁ κ. Συριόπουλος δυστυχῶς δὲν κρατήθηκε στὴν πρόδοσιν ποὺ σχεδὸν ἀνέλιπτα εἶχε φανερώσει στὸν «Κατὰ Φαντασίαν Ἀσθενή».

Ὁ κ. Παταχοῦσιος ἔπαῖξε πολὺ ἐξωτερικὰ, ψυχρά, ἀλλ' ὅπως πάντοτε χωρὶς καμιά χιτυπητὴ τιμητοῦ, εἶχε καταλάβει τὸ ῥόλο του.

Τὰ σκηρικὰ εἶσαν πολὺ ὥραϊα, πολὺ σωστά. Τὸ Καρνεῖο τῆς πρώτης πράξης ζωγράφισε πιστὰ τὴ μορφήν ἀκόμα καὶ τὴ ζωὴ ἐνὸς ἀληθινοῦ καρνεῖου καὶ τὸ δωμάτιο τῆς δευτέρας πράξης εἶταν ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶναι. Τὸ παλιὸ ἐξομαί μετὰ τὰς μεγάλας του κλειδαριὰς θανάσιον. Θὰ τὸ ζήλευσαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρροισωμένους στὰ ἀμπιτζίδικα. Τὸ θέατρο τοῦ Ὁδείου κατόρθωσε νὰ περιβάλλει τὸ Μπουρμουρός μετὰ τὴν ἀιμόδοφαιρά του.

Ὁ κ. Ἀσινύμος εἶναι φάρσα ποὺ τὸ πολὺ ἐξυπνὸς τῆς καὶ τὸ πολὺ γοργὸς τῆς καὶ κάποια πρωτοτυπία τὴν ὑπνώνουν πάνω ἀπὸ τὸ χοντρὸ καὶ ἀντικαλλιτεχνικὸ τῆς συνειδητομένης φάρσας. Παίχθηκε γοργὰ, μετὰ πολλὴν ζωηρότητα καὶ πολλὴ ὁρμή.

Ὁ κ. Δεσιτύνης ἴσως νὰ εἶταν πάλι ἡ ὑπερβολικὸς, ο υ ρ ε ι δ η τ ᾶ κομικός, δὲν εἶχε καθόλου τὴ φυσικότητα, τὴν εὐλογισίαν, τὴν ἐσωτερικότητα, ἀκόμα καὶ στὴ φάρσα, τοῦ κ. Κοιτογιάννη, ἀλλὰ δὲν πείραζε καὶ πολὺ ὅτι αὐτὸν τὸ ῥόλο εἶταν διασκεδαστικὸς καὶ ὄχι πρόστιχος. Ἡ δ. Κωσταντίνου ὑπόσχεται—καί, ἡ πολλὰ—εἶναι πολὺ νωρὶς ἀκόμα γιὰ πορεῖ κανένας νὰ σχηματίζει γνώμη. Ἀς μελετήσῃ πολὺ, ἄς ἀναπτύξῃ τὸ τάλαντό της στὸν ἴ ο ι ο δρόμο του, τὴ φυσικὴ της εὐκολία στὴ σκηρὴ, ποὺ τῆς λείπει μόνον ἀκόμα ὀλίγη στὸ βάδιμα.

Τὸ θέατρο τοῦ Ὁδείου ἔδωσε μιὰ καλὴ παράσταση. Ἀς ἐξακολουθήσῃ γιὰ νὰ ἐπιβελώσει διὰ ἀρχίζῃ νὰ πραγματοποιεῖ τὴν καλὴν τὴν θέλησιν. Ἀς μὴ λη-

σόμεναι διὰ ὁ ἀντίτερος σκοπὸς του πρέπει νὰ εἶναι νὰ ἐργάζεται γι' Αἴριο. Ἀς προσδεύει πολὺ σιγὰ ἀλλὰ πάντοτε σταθερά.

* * *

Δυστυχῶς τὸ θέατρο τοῦ Ὁδείου δὲν ἐξακολούθησε ἔπεισε πάλι πολὺ χαμηλὰ στὴν πραγματοποίησιν τῆς καλῆς τὴν θέλησιν.

Ὁ Λουκιανὸς δὲν ἔγραψε γιὰ θέατρο, δὲν ἔγραψε μονόπραχτα. Ἡ σκέψις του εὗρεσκε στὸ διάλογο τὴν πῶς σύμφωνη ἔκφρασις, δὲ δημιουργοῦσε, δὲν ἤθελε νὰ δημιουργήσῃ καὶ δράσιν καὶ πλοκή. Ὁ Λουκιανὸς εἶναι φιλόσοφος. Αἰστανόταν τὴ διανοητικὴ μορφήν πῶς ζωντανή, πῶς ἐκφραστικὴ ἀπὸ τὴν περιγραφικὴ. Ἀλλωστε καὶ ἡ φιλοσοφία τότε εἶταν τὸ περισσότερο προφορικὴ. Ὁ Λουκιανὸς ἐμπνεύσθη, συνειδητὰ ἢ ἀσυνειδητὰ, ἀπὸ τὴ γύρω του πραγματικότητά. Ἴσως κ' ἀπὸ τὸ θέατρο ἀλλὰ δὲν εἶταν τὸ θέατρο ὁ σκοπὸς του. Οἱ περισσότεροι φιλόσοφοι τότε μιλοῦσαν, συζητοῦσαν τὰς ἰδέας τους. Ὁ Λουκιανὸς δὲν τοποθετεῖ στὸ κέντρο κάθε του διαλόγου ἕνα κύριον πρόσωπο, ἕνα φιλόσοφο, τὸν ἑαυτὸ του, ποὺ διδάσκει—τί σημαίνει;—φανερώσει πρωτότυπα τὴ σκέψιν του μετὰ τὸ σύνολο, μετὰ τὴ γενικὴ ὁμιλία ὅλων τῶν προσώπων. Τὸ πρόσωπό του δὲν εἶναι ἰδέες, εἶναι πολὺ ἀληθινὰ ζοῦν ἀλλὰ μιλοῦν πάντα, ποτὲ δὲν ἐνεργοῦν. Δείχνουν ὅλες τὰς ἀνθρώπινες ἀδυναμίας. Ἐξαιρετικὰ λεπτὰ παρατηρημένους, ἰδιαίτερα τὴν παράφροσιν ἀγάπην τῆς καλοζωίας, τοῦ πλούτου, τῆς δόξης, τῆς κυριαρχίας, ποὺ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον καὶ σὲ αἰμιές, ποὺ τόσο τὴν περιγελά καὶ τὴν περιφρονεῖ ὁ Λουκιανὸς, γιὰ τὴν δάσκει πῶς νὰ θάνατο, τὴν ἰσοπέδωσιν, τὴν ἐκμηδένισιν, ὅπου μ' ἕνα θησαυρὸν μόνο πορεῖ κανένας νὰ φτάσῃ, τὸ θησαυρὸν μιᾶς ζωῆς, ποὺ τὴν ἔζησε φρόνιμα, μετὰ συνειδητὴν ἐγκαταλείπει τοῦ Μάταιου καὶ τοῦ Ἐφήμερου, καὶ ποὺ τὴν ἀφίνει χωρὶς λῆψιν. Ὁ Λουκιανὸς δὲ μελαγχολεῖ, ἐλκωνέεται. Σατυρίζει καυστικὰ καὶ ὅλες τὰς τῶσες ἀνώφελους σοφιστείας, ὅλους τοὺς ψεύτικους θρόνους γιὰ τοὺς θεοὺς. Οἱ διάλογοι τοῦ Λουκιανοῦ εἶναι φιλοσοφικὲς σάτυρες, πολὺ βαθιὰς, ξεσκίζουσι, δαγκώνουν, χωρὶς νὰ θέλουν νὰ φανοῦν βαθιὰς. Ὅσοι μποροῦν ἄς μαντέψουν τὸ βάθος κάτω ἀπὸ μιὰν ἐπιφάνειαν ἐλαφριά, ἀεὶ ἐπὶ ἐπιπόλαιον. Ὁ Λουκιανὸς δὲ φαντάζονταν, ὅτι θὰ διόρθωνε τίποτε, πιθανὸν οὐτε νὰ τὸ ἤθελε. Εἴτερε διὰ ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ εἶναι ἀδιόρθωτη, ὅμοια πάντα, ἴσως καὶ διὰ μοιραία, τέτοια ἔπρεπε νὰ εἶναι, τοῦ ἀρχοῦσε νὰ παρατηρεῖ καὶ νὰ ἐλκωνέεται.

Καὶ ἀκριβῶς γιὰ τὴν ἀνθρώπινον ψυχὴν εἶναι ὅμοια πάντα, μένουν αἰώνια ἀληθινοί, ζωντανοί, οἱ διάλογοι τοῦ Λουκιανοῦ. Γιὰ τὴ σημερινή μας διανοητικότητα καὶ αἰσθητικὴ μακραίνουν συχνὰ ὑπερβολικὰ, ἔχουν περιτολογίες, ἀλλὰ τὴ φιλοσοφίαν τους, τὴν ψυχολογίαν τους, τὴν νιώθουμε καὶ τὴν αἰστανόμαστε δική μας. Τὸ πνεῦμα μάλιστα τοῦ Λουκιανοῦ εἶναι ἐντελὲς γεώτερον. Μερὴ δόλοκληρα φαίνονται ὅσα νὰ γράφτηκαν σήμερον. Στὸ διάβασμα. Δὲ γράφτηκαν γιὰ θέατρο καὶ στὸ θέατρο κουράζονται, πληττουν, καὶ χάνεται φυσικὰ πολὺ ἀπὸ τὸ νόημα τους. Ἴσως—καὶ αὐτὸ πολὺ συζητιέται, δὲν ὑπάρχει λόγος,—ἴσως, γιὰ τὸν καὶ φιλοσοφικὸν, δὲν

